

THAMSHAVNBANEN

av
Tore Haga

Jernbanebrevkort er ikke akkurat noe sentralt samleområde for meg, men jeg har nå pirket litt borti det. Kort for Hovedjernbanen, NSB og Urskog-Hølandsbanen er velkjente. At også Thamshavnbanen hadde sine egne kort, visste jeg ikke før relativt nylig. Her har vi altså et eksemplar, adressert til stasjonsmesteren i Orkanger. Svorkmo, som er stemplet der hvor tog nr. skulle skrives inn, var der hvor banen endte i sør da den ble åpnet 10. juli 1908, faktisk av kong Haakon. Mot slutten av samme år ble banen forlenget til Løkken. Formelt ble denne forlengelsen ikke åpnet før i 1910, da av statsminister Konow, men var i drift fra den var ferdig sent i 1908.

Baksiden av kortet inneholder en melding: *"Hermed 1 ks. flesk til Eiliv Karlsen. 33 kg à kr 4,25. Avs. Ingvar Monseth"*. Kortet fungerte altså som et følgebrev, kanskje fra en bonde på Svorkmo. Var Eiliv Karlsen kjøpmann? Det er trolig skrevet av banepersonell, ettersom Svorkmostempelet finnes også på baksiden, og meldingen er skrevet med samme rødblyant og skriftstil som på forsiden. Noen dato finnes dessverre ikke noe sted. Baksiden kan beskues på neste side.

Det hadde lenge vært utvunnet svovelkis på Løkken før Christian Thams overtok gruve-rettighetene og i 1904 stiftet et aksjeselskap som etter hvert fikk åpnet graven igjen etter at den hadde vært stengt p.g.a. oversvømmelse. Dette fikk navnet Orkla Grube-Aktiebolag. Faktisk er det dette selskapet som har utviklet seg til det vi i dag kjenner som Orkla ASA, og som er opptatt med helt andre ting enn gruve-drift.

Gruve-driften var grunnlaget for byggingen av Thamshavnbanen, som altså ble åpnet i 1908. Allerede 10 år tidligere hadde Christian Thams og Christian Salvesen stiftet det aksjeselskapet som er navngitt på kortet her. Selskapet skulle bygge, eie og drive banen, som faktisk ble Norges første elektriske jernbane i regulær drift. Selskapet planla også havnen som ble anlagt ved fjorden nordøst for Orkanger, og som fikk navnet Thamshavn. Her var nordre endestasjon for banen, og herfra ble kisen skipet ut. Etter hvert ble det anlagt også et smelteverk der.

Thamshavnbanen drev ikke bare med kis-transport. Også personer og gods ble fraktet med banen. Ikke nok med det, banen var postførende helt fra åpningen. I Cirkulære nr. 36 av 14. juli

1908 heter det at banen ville åpne den 15. juli, og at det fra da ville bli sendt konduktørpost med banko en gang daglig i hver retning mellom Thamshavn og Svorkmo. Her het banen Orkedalsbanen. Året etter var navnet blitt Thamshavnbanen i Cirkulærene. Senere ble postføringen forlenget til Løkken. Av banens 15 stoppesteder var det seks stasjoner hvor det også var poststed. Fire av disse poststedene - Orkanger, Fannrem, Svorkmo og Løkken Verk - var etablert lenge før Thamshavnbanen. Thamshavn ble åpnet i 1905, altså mens banen var under bygging, og Baardshaug i 1910. De to sistnevnte ble nedlagt henholdsvis i 1922 og 1921. Fra 1. mai 1963 ble det ikke lenger sendt post med Thamshavnbanen, ifølge Sirkulære nr. 19 av 27. mai 1963. Passasjer- og godstrafikken opphørte samtidig med dette, eller i hvert fall samme år, og banen fraktet deretter bare kis.

Da gruvedriften ble nedlagt i 1974, ble også banen nedlagt, men ble gjenåpnet i 1983 som museumsjernbane.

Personlig føler jeg en aldri så liten delaktighet, idet jeg hadde hyre på M/S Ragni da skipet en gang vinteren 1959 lå til kai i Thamshavn og lastet kis som nok hadde vært fraktet med Thamshavnbanen. Hvor vi fraktet kisen, husker jeg ikke sikkert lenger; trolig Tyskland eller Nederland. Sjøfrakt av kis er ikke bare-bare. Det var tung last som lå lavt i lasterommet og skapte store pendelbevegelser i sjøgangen. Heldigvis var jeg da sjøsterk, som det heter når man har overvunnet sjøsyken.

Kilder:

- Store Norske Leksikon.
- Wikipedia.
- Orkla Industrimuseums nettsider.
- Cirkulærer fra Poststyret.
- [Poststed \(Norge\) \(Norges Postmuseum\) - KulturNav https://kulturnav.org/](https://kulturnav.org/)
- Egen samling.

Formodentlig er det mottakeren som har regnet ut hvor mye det ble totalt.

Hjemmed 1 ke J Leok
til Eiliv Karlsson
33 kg. a kr 4.25 x 33
1275
1275
Kv. 140.25
Har: Ingvar Mørseth.